

Tomasz Dorożyński

Uniwersytet Łódzki

WPŁYW POLITYKI SPÓJNOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ NA WYBRANE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW. PRZYKŁAD REGIONU ŁÓDZKIEGO

Wstęp

Przedsiębiorcy mogą wspierać działalność gospodarczą pozyskując zewnętrzne źródła finansowania. Od 2004 r. rośnie znaczenie bezzwrotnych programów pomocowych dla firm współfinansowanych ze środków UE. Dotacje kierowane są do różnych podmiotów, m.in. na inwestycje w środki trwałe, wdrażanie innowacji, umiędzynarodowienie działalności oraz rozwój zasobów ludzkich. Głównym celem artykułu jest ocena znaczenia unijnej polityki spójności dla rozwoju przedsiębiorstw. Skoncentrowano się przede wszystkim na projektach inwestycyjnych zrealizowanych przez przedsiębiorstwa przy współudziale funduszy europejskich. Wykorzystano dane GUS, raporty ewaluacyjne, literaturę przedmiotu oraz wyniki własnego badania bezpośredniego w regionie łódzkim¹.

¹ W artykule wykorzystano częściowe wyniki badania bezpośredniego w ramach projektu *Kapitał ludzki i społeczny jako czynniki rozwoju regionu łódzkiego*, zrealizowanego w latach 2010-2012 przez zespół pracowników z Uniwersytetu Łódzkiego. Projekt był współfinansowany ze środków UE w ramach EFS. W artykule odwołano się przede wszystkim do wniosków z raportu na temat roli funduszy strukturalnych UE w rozwoju przedsiębiorstw w regionie łódzkim, autorstwa T. Dorożyńskiego i W. Urbaniaka z Katedry Wymiany Międzynarodowej Uniwersytetu Łódzkiego.

Rola unijnej polityki spójności we wspieraniu przedsiębiorstw

Polityka spójności UE jest tematycznie uporządkowanym działaniem mającym na celu przeciwdziałanie nadmiernym dysproporcjom, zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju, podnoszenie konkurencyjności wszystkich jej obszarów oraz UE jako całości. Jednym ze sposobów na poprawę zdolności regionów do konkurowania jest rozwój przedsiębiorstw oraz wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych².

Wiedza i nowe technologie w coraz większym stopniu decydują o konkurencyjności poszczególnych przedsiębiorstw oraz całych regionów, jednak innowacja ograniczona do jednego przedsiębiorstwa nie pozwala na uruchomienie procesu tworzenia systemu produkcyjnego. Konkurować mogą przede wszystkim grupy przedsiębiorstw zorganizowane w sieci, w których funkcjonują władze publiczne, instytucje naukowo-badawcze, aktorzy lokalnego życia społeczno-gospodarczego oraz inne podmioty otoczenia biznesu. Dotyczy to zwłaszcza MŚP, które zazwyczaj nie posiadają zasobów niezbędnych do poprawy swojej pozycji konkurencyjnej poprzez realizację projektów rozwojowych i innowacyjnych³.

W latach 50. i 60. XX w. procesowi innowacji przypisywano charakter liniowy – od badań podstawowych, poprzez aplikacyjne, po system produkcyjny. W latach 80. pojawiło się nowe ewolucjonistyczne podejście do innowacji, która zaczęła być rozumiana jako zespół działań związanych ze strumieniem informacji lub znaczącymi zasobami, których połączenie dostarcza produktu materialnego lub niematerialnego, istotnego i jasno określonego. Zmiana podejścia do innowacji prowadziła do zmian organizacji procesu ich wdrażania i transferu technologii. Środki publiczne nie mogą finansować jedynie badań podstawowych. Powinny bowiem koordynować kształcenie aktorów B+R, regulować innowacje i ich rozpowszechnianie, popierać sieci badawcze oraz rozwijać zdolności do uczenia się firm⁴.

W nowym podejściu do polityki regionalnej kluczową rolę przypisuje się środowisku społeczno-kulturowemu, które jest określane jako zasoby instytucjonalne regionu powstałe w wyniku powiązań wewnątrzregionalnych. Pojęcie „te-

² A. Nowakowska, *Przedsiębiorczość i innowacyjność gospodarki regionu w strategii rozwoju województwa łódzkiego*, w: *Strategiczne problemy rozwoju regionów w procesie integracji europejskiej*, red. A. Jewtuchowicz, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2001, s. 139.

³ J. Chądzyński, *Typologia terytorialnych form organizacji produkcji*, w: *Przestrzenne zróżnicowanie procesów transformacji społeczno-gospodarczej w regionie łódzkim*, red. A. Jewtuchowicz, A. Suliborski, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2006, s. 61.

⁴ A. Jewtuchowicz, *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2005, s. 140-144.

rytorium” jest, w odróżnieniu od przestrzeni fizycznej, rozumiane jako nie tylko miejsce lokalizacji działalności gospodarczej (często rozpatrywane w kategoriach kosztów transportu, siły roboczej, wykorzystania terenów pod inwestycje, jakości infrastruktury), ale również jako obszar zamieszkiwany przez społeczność posiadającą własną specyfikę, bogactwa i zasoby oraz instytucje i podmioty połączone wzajemnie siecią powiązań i zależności⁵. Cechą charakterystyczną tego podejścia jest nacisk na kreację nowych zasobów w regionie, a nie, jak dotychczas, na promocję działań zmierzających do optymalnej alokacji zasobów już istniejących. W bezpośrednim związku z innowacyjnością pozostaje jakość kapitału ludzkiego, czyli poziom wykształcenia, posiadane kwalifikacje, umiejętności oraz zaplecze dydaktyczne i naukowo-badawcze. Stąd dla poziomu konkurencyjności regionu coraz większe znaczenie ma lokalna i regionalna sieć uniwersytetów, uczelni technicznych i szkół zawodowych. Można zatem stwierdzić, że nowe poglądy na politykę regionalną w sposób szczególny akcentują rolę rozwoju oddolnego (bottom-up), następującego poprzez mobilizowanie endogenicznego potencjału tkwiącego w regionie.

3. Sytuacja przedsiębiorstw w Polsce – wybrane aspekty⁶

Ocena kondycji ekonomicznej Polski i przedsiębiorstw w Polsce jest niejednoznaczna. W wielu obszarach zapóźnienia są znaczące, aczkolwiek widoczna jest stopniowa poprawa. Systematycznie zmniejsza się dystans w stosunku do UE w zakresie wydajności pracy. W 2010 r. wydajność pracy w Polsce, mierzona wartością PKB według parytetu siły nabywczej w przeliczeniu na 1 zatrudnionego wyniosła 66,5% średniej dla UE-27, tj. o 6,3 pkt. proc. więcej niż w 2003 r. i o 5,5 pkt. proc. więcej niż w 2005 r. Wynik ten jest jednak znacznie gorszy od większości nowych państw członkowskich. Wydajność pracy w Słowenii i Słowacji przekraczała 80% średniej unijnej. Lepiej niż Polska wypadły również Czechy, Węgry i Estonia. Jedynie w Bułgarii i Rumunii wskaźnik ten nie przekroczył 50%. Warto podkreślić, że wysoka wydajność pracy cechuje podmioty BIZ. W latach 1997-2004 była ona przeciętnie 2-krotnie wyższa niż w przedsiębiorstwach z wyłącznym udziałem kapitału polskiego. W 2008 r. dysproporcje te nieco zma-

⁵ I. Pietrzyk, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 20-27.

⁶ Opracowano na podstawie: *Raport Polska 2011 Gospodarka – Społeczeństwo – Regiony*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, www.mrr.gov.pl

łały na korzyść rodzimych podmiotów, co może świadczyć o ich stopniowym rozwoju i pozytywnych zmianach w sektorze przedsiębiorstw w Polsce.

Polska sukcesywnie traci przewagę w zakresie kosztów pracy w stosunku do krajów rozwiniętych. Z danych Eurostat wynika, że w latach 2007-2010 godzinowe koszty pracy (w EUR) wzrosły w Polsce o około 32%. W tym samym okresie koszty pracy wzrosły w Czechach o 26%, na Węgrzech o 24%, w Niemczech o 6%, a średnio w UE-27 o 12%. Szybszy wzrost kosztów pracy wiąże się z naturalną tendencją do konwergencji poziomu kosztów pracy na jednolitym rynku europejskim. Oznacza to utratę jednego z głównych atutów Polski na rynkach międzynarodowych w przyciąganiu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Utrata przewagi w zakresie kosztów pracy musi skłonić przedsiębiorców do szukania innych źródeł konkurencyjności, np. jakość, marka, innowacyjność.

Obciążenia podatkowe przedsiębiorców w Polsce są umiarkowane na tle innych państw UE. Nominalna stawka podatku dochodowego od przedsiębiorstw (CIT) mieści się w UE w przedziale od 10% w Bułgarii i na Cyprze do około 33% we Francji i w Belgii oraz 35% na Malcie. Polska stawka CIT 19% lokuje nas na 9-11 miejscu w UE. Nieco gorzej wypadamy pod względem wysokości opodatkowania dochodów osobistych (PIT) oraz maksymalnej stawki VAT. W obu przypadkach stosujemy jedno z wyższych progów podatkowych w UE. Warto podkreślić, że chociaż w ostatnim czasie zmniejszyła się liczba płatności podatkowych dokonywanych przez przedsiębiorstwa (z 43 do 29), to jednak wzrosła stopa efektywnego opodatkowania podmiotów gospodarczych, liczona jako suma wszystkich płaconych świadczeń publicznoprawnych – z 38,4% w 2006 r. do 42,3% w 2010 r. W międzynarodowym rankingu Banku Światowego, oceniającym warunki prowadzenia działalności gospodarczej podkreślono, że procedury podatkowe w Polsce stały się jeszcze bardziej skomplikowane, o czym świadczy m.in. podwojenie szacowanego czasu niezbędnego na ich załatwienie (średnio ze 175 do 325 godzin rocznie)⁷.

Pozycja konkurencyjna Polski w wiodących międzynarodowych rankingach zdecydowanie poprawiła się w latach 2007-2010. W klasyfikacji Światowego Forum Ekonomicznego za 2010 r. (globalny wskaźnik konkurencyjności) Polska zajęła 39. miejsce na 139 państw. Oznacza to poprawę o 9 pozycji w stosunku do wskaźnika za lata 2006-2007. Jednocześnie Polska zajęła 14. miejsce wśród państw członkowskich UE, wyprzedzając m.in. Hiszpanię i Włochy. Z grupy nowych członków UE lepiej wypadły jedynie Estonia i Czechy. W przypadku Polski najniżej oceniono infrastrukturę (zwłaszcza drogową), innowacyjność, efektywność rynku pracy oraz zaawansowanie biznesu. Pozytywne oceny dotyczyły

⁷ *Doing Business 2011, Making a Difference for Entrepreneurs*, World Bank, Washington 2010.

przede wszystkim wielkości rynku, edukacji i szkoleń oraz poziomu rozwoju rynku finansowego⁸. Jeszcze wyraźniej wzrosła pozycja Polski w latach 2007-2010 w rankingu konkurencyjności Międzynarodowego Instytutu Rozwoju Zarządzania (Lozanna). W 2010 r. było to 32. miejsce wśród 58 sklasyfikowanych państw, co oznacza awans o 18 pozycji w stosunku do 2006 r. Najlepiej oceniono wyniki gospodarki, najgorzej efektywność rządu, infrastrukturę i efektywność biznesu⁹.

W rankingu innowacyjności UE (2011) Polska znalazła się wraz z Czechami, Grecją, Maltą, Portugalią, Słowacją, Węgrami i Włochami w grupie „umiarkowanych innowatorów”, awansując z najniższej sklasyfikowanej grupy „niewielkich innowatorów”. Najwyżej oceniono Danię, Finlandię, Niemcy i Szwecję. Pozycja Polski jest jednak nadal bardzo słaba. Znajdujemy się na 22. miejscu, wyprzedzając jedynie Bułgarię, Rumunię, Litwę, Łotwę i Słowację. Za największy atut Polski uznano zasoby kapitału ludzkiego. Dość dobrze wypadły wskaźniki oceniające kształcenie młodzieży oraz inwestycje przedsiębiorstw. Ogólną ocenę zaniżają jednak badania wdrożeniowe, innowacyjność MŚP i powiązania przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu¹⁰. Nadal zbyt małe są nakłady na naukę i na działalność badawczo – rozwojową, chociaż stopniowo rosną. Pomimo spadku dynamiki wzrostu PKB w latach 2007-2009, nakłady na naukę wzrosły z 3,7 mld zł w 2007 r. do 4,5 mld zł w 2009 r. W relacji do PKB oznacza to wzrost z 0,56% do 0,68%. Zakładany docelowy wskaźnik nakładów na działalność badawczo-rozwojową w 2020 r. ma wynieść 1,7% PKB, jednak przy założeniu 50% udziału środków prywatnych. Niewielkiemu zwiększeniu nakładów na badania towarzyszyły zmiany instytucjonalne i organizacyjno-prawne systemu finansowania i wspierania nauki w Polsce. Niezwykle niski jest poziom wynalazczości w Polsce. W 2010 r. udzielono 1358 patentów na wynalazki. Jest to o 21% więcej w stosunku do 2006 r. Obniżyła się jednak liczba przyznanych praw na wzory użytkowe oraz wzory przemysłowe. Ponadto bardzo niski był poziom polskich zgłoszeń do Europejskiego Urzędu Patentowego. Wskaźnik liczby zgłoszeń na 1 mln mieszkańców w 2008 r. wyniósł 5,94, przy średniej UE 119,5. W Szwecji, która jest liderem tej klasyfikacji wskaźnik ten wyniósł ponad 318. Gorszy wynik od Polski zanotowano jedynie w Rumunii, Bułgarii i na Litwie. Poziom techniki przemysłu w Polsce jest również na stosunkowo niskim poziomie. W 2009 r. w strukturze produkcji sprzedanej przetrwałości przemysłowego przeważały działy techniki niskiej (34,6%) i średnio-

⁸ *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum, 2011.

⁹ *IMD World Competitiveness Scoreboard 2010*, www.worldcompetitiveness.com

¹⁰ *Innovation Union Scoreboard 2010*, European Commission, Brussels 2011, www.europa.eu

-niskiej (33,8%). Udział techniki średnio-wysokiej wynosił 26,3%, a wysokiej jedynie 5,4%. Zbliżony był udział wyrobów zaawansowanych technologicznie w polskim eksporcie (5,7%), a także udział zatrudnienia w działach wysokiej techniki (4,83%).

Wyniki unijnego badania innowacyjności przedsiębiorstw wskazują na niską aktywność innowacyjną polskich podmiotów gospodarczych. W latach 2006-2008 w UE-27 aktywna innowacyjnie była ponad połowa wszystkich przedsiębiorstw (51,6%). W Polsce wskaźnik ten wyniósł 27,9%. Warto podkreślić, że odsetek firm aktywnych innowacyjnie w Niemczech to prawie 80%¹¹. Dane z lat 2002-2009 wskazują na malejące zainteresowanie wdrażaniem innowacji produktowych i procesowych w przemyśle i w usługach. W przedsiębiorstwach przemysłowych powyżej 9 pracowników udział firm innowacyjnych wyniósł w 2009 r. 18,1% i był o 7,8 pkt. proc. niższy niż w 2002 r. W przedsiębiorstwach usługowych w tym samym okresie wskaźnik spadł o 7,2 pkt. proc. i wyniósł w końcu 2009 r. 14%.

Podstawową rolę w finansowaniu działalności innowacyjnej przedsiębiorstw odgrywają środki własne. Ich udział w 2009 r. wyniósł 68,4% w przemyśle i 84,2% w sektorze usług. Drugim największym źródłem finansowania innowacji w sektorze prywatnym były środki publiczne, w tym głównie fundusze strukturalne UE. W latach 2006-2008 pomoc publiczną ze środków UE na innowacje otrzymało 14,6% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych i 6,1% usługowych.

Fundusze dla przedsiębiorstw w regionie łódzkim¹²

Napływ funduszy wspierających rozwój konkurencyjnej gospodarki koncentrował się w regionach o największym potencjale gospodarczym i badawczo-rozwojowym. Przeważały województwa mazowieckie, śląskie i wielkopolskie. W ostatnim okresie można także zauważyć większą aktywność regionów peryferyjnych i uboższych, zwłaszcza w projektach dotyczących rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej i informatycznej (Polska Wschodnia). Wśród

¹¹ *Sixth Community Innovation Survey*, Eurostat Newsrelease 166/2010, 10.11.2010.

¹² Opracowano na podstawie raportu *Badanie ewaluacyjne pt. Ocena wpływu RPO WŁ na rozwój regionu łódzkiego* (Agrotec Polska sp. z o.o. oraz IGiPZ PAN, Warszawa 2011) oraz na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i raportu *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

najważniejszych efektów unijnych projektów w przedsiębiorstwach można wymienić:

- ulepszenie parku maszynowego,
- poprawę jakości produktów i usług,
- wzrost produkcji i eksportu,
- wzrost zatrudnienia,
- zmianę struktury pracujących,
- poprawę kwalifikacji zawodowych personelu,
- wzrost uczestnictwa w targach zagranicznych,
- zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług doradczych i finansowych,
- utworzenie różnych terytorialnych form organizacji produkcji,
- rozwój ośrodków badawczo-wdrożeniowych,
- wdrożenie nowych technologii, produktów i usług¹³.

Głównym programem wspierającym rozwój przedsiębiorczości w regionie łódzkim jest Regionalny Program Operacyjny. Umożliwia on bezzwrotne finansowanie różnych aspektów działalności gospodarczej – od wdrażania rozwiązań innowacyjnych, poprzez zakup środków trwałych, po udział w targach i misjach gospodarczych.

Zgodnie z planem finansowym Zarząd Województwa Łódzkiego otrzymał do dyspozycji ponad 1 mld EUR na lata 2007-2013 z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wraz z zakładanym wkładem własnym beneficjentów budżet RPO wyniesie około 1,3 mld EUR. Średnioroczne środki wydatkowane w ramach RPO stanowią około 0,8% PKB regionu. Do końca czerwca 2011 r. w ramach RPO ukończono 221 projektów, 739 było w trakcie realizacji, a 404 zostały zakontraktowane. Dotychczas zrealizowano zatem jedynie około 20% wszystkich planowanych projektów. W regionie realizowane są również projekty finansowane z krajowych programów operacyjnych (PO Infrastruktura i Środowisko, PO Innowacyjna Gospodarka, PO Kapitał Ludzki, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz ze środków prywatnych. Ponadto w ramach RPO wdrażane są projekty, których beneficjentem nie są przedsiębiorcy, ale które pośrednio przyczyniają się do rozwoju przedsiębiorczości, np. projekty infrastrukturalne jednostek samorządu terytorialnego.

Uwzględniając powyższe trudno wyodrębnić i w pełni ocenić wpływ programu regionalnego na rozwój firm w Łódzkiem. Można to jednak zrobić w sposób częściowy, odnosząc się również do doświadczeń z poprzedniego okresu programowania (Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006).

¹³ Ibid.

Wyniki ewaluacji projektów dla przedsiębiorstw w ramach Narodowego Planu Rozwoju wskazują na pozytywne efekty interwencji zarówno na poziomie makro-, jak i mikroekonomicznym. Zwraca się uwagę na efekty krótkookresowe wywierane przez nakłady inwestycyjne na rynek pracy, wzrost dochodu narodowego i szerzej na poziom dobrobytu (efekt popytowy), jak i długookresowe efekty podażowe związane z inwestycjami i zwiększeniem potencjału produkcyjnego.

Do połowy 2011 r. na projekty RPO 2007-2013, których beneficjentem były przedsiębiorstwa, wydatковано w województwie łódzkim blisko 1,5 mld zł, z czego ponad 600 mln w stolicy regionu. Około 65% wszystkich środków zainwestowano w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym. Najmniej aktywne były podmioty zlokalizowane w powiatach: brzezińskim, skierniewickim, wierszowskim i w Piotrkowie Trybunalskim. Na aktywność poszczególnych powiatów w pozyskiwaniu dotacji miała wpływ struktura przedsiębiorstw w podziale na sekcje. I tak w powiatach, w których zanotowano największą liczbę projektów dla przedsiębiorstw dominowały podmioty z sekcji o najbardziej prorynkowym nastawieniu produkcji i świadczonych usług, np. sekcja J (informacja i komunikacja) oraz sekcja L (rynek nieruchomości). Najmniej projektów odnotowano w powiatach z dużym udziałem jednostek związanych ze świadczeniem usług publicznych (sekcja O – administracja publiczna, obrona narodowa, zabezpieczenia społeczne, sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i inne nośniki, sekcja A – rolnictwo, sekcja B – górnictwo).

Można zauważyć, że istnieje silna korelacja pomiędzy nakładami na rozwój przedsiębiorstw a liczbą podmiotów gospodarczych zlokalizowanych w poszczególnych powiatach. Taka sytuacja jest logiczna, ponieważ większa liczba potencjalnych beneficjentów warunkuje większą liczbę ewentualnych wniosków o dofinansowanie projektów. Warto jednocześnie podkreślić, że w Łódzkim funkcjonuje około 230 tys. różnych podmiotów gospodarczych, z czego do połowy 2011 r. dotacje uzyskało około 600 firm, tj. jedynie 0,3% ogółu. Wśród nich zdecydowanie prym wiodły małe i średnie przedsiębiorstwa (96%). Jeżeli jednak weźmiemy pod uwagę wartość udzielonego wsparcia, wówczas udział podmiotów dużych jest znacznie większy i wynosi około 33%.

Wybrane wnioski z badania bezpośredniego

Badaniem objęto 80 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze województwa łódzkiego. Przeprowadzono je w okresie od kwietnia do czerwca 2011 r. Badanie miało charakter bezpośredni i częściowo ustrukturyzowany. Kwestionariusz składał się z 36 pytań klasyfikacyjnych, dotyczących zachowań i postaw. Zawierał pytania zamknięte i otwarte. Część pytań miała skalę ocen. Ankieterzy mogli zadawać dodatkowe pytania, zmieniać kolejność niektórych lub prosić o bardziej szczegółowe wyjaśnienia. Zdecydowaną większość próby (85%) stanowiły przedsiębiorstwa małe i średnie o liczbie pracujących od 50 do 249 osób. Podmioty mikro były grupą znacznie mniej liczną, a najmniejszą stanowiły firmy duże. Ze względu na strukturę przedmiotową gospodarki regionu przebadano przede wszystkim przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem przemysłowym i świadczeniem usług, głównie handlowych, uwzględniono też kilka przedsiębiorstw budowlanych. Pominięto natomiast podmioty prowadzące działalność rolniczą.

Według danych KSI SIMIK 07–13 do 31 marca 2010 r. w województwie łódzkim podpisano 954 umowy z przedsiębiorstwami dotyczące realizacji projektów z wykorzystaniem środków z UE. Oznacza to, że próba objęła 8,4% zbiorowości. Zastosowano dobór celowy. Zebrane dane oraz wyniki badania bezpośredniego pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. W regionie łódzkim przeważają podmioty gospodarcze zapóźnione technologicznie. Przedsiębiorstwa ze względu na ograniczony dostęp do kapitału realizują głównie inwestycje odtworzeniowe. Część projektów RPO, ale również sfinansowanych w ramach innych programów operacyjnych, ma charakter innowacyjny (innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe). Należy jednak podkreślić, że znacząca większość jest innowacyjna jedynie na poziomie danego przedsiębiorstwa i nie spełnia kryterium innowacyjności w skali krajowej lub międzynarodowej.
2. Projekty unijne realizowane przez przedsiębiorstwa w niewielkim stopniu mają związek ze sferą badawczą. Tylko nieliczne bazują na rozwiązaniach jednostek naukowo-wdrożeniowych, w tym ośrodków badawczych z regionu łódzkiego.
3. Aktywność w pozyskiwaniu środków zależy od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Ogólnie można stwierdzić, że beneficjentami większości projektów z RPO WŁ są firmy produkcyjne i to one wykorzystały największą część budżetu.

4. W województwie łódzkim widoczne jest silne zróżnicowanie przestrzenne aktywności w pozyskiwaniu środków na rozwój działalności gospodarczej. Zdecydowanie dominowali beneficjenci z Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.
5. Dotacje dla przedsiębiorstw w niewielkim stopniu przyczyniły się do zacieśnienia współpracy firm z ośrodkami badawczo-wdrożeniowymi i akademickimi w regionie.
6. Większość przedsiębiorstw zwiększyła zatrudnienie w okresie 2006-2010 mimo spowolnienia wzrostu gospodarczego w Polsce w 2009 r. W prawie każdym przypadku zwiększonej liczbie pracujących towarzyszył wzrost sprzedaży. Część beneficjentów utrzymała zatrudnienie na dotychczasowym poziomie, jednak deklarując, że bez dotacji byłoby to niemożliwe.
7. Projekty unijne bardziej niż na zwiększenie zatrudnienia wpłynęły na poprawę kwalifikacji pracowników dzięki umożliwieniu realizacji indywidualnych i grupowych programów edukacyjnych zarówno dla kadry zarządzającej, jak i dla pracowników niższego szczebla. Niepokojącym sygnałem jest niska ocena wielu szkoleń.
8. Udział w projektach unijnych spowodował zatrudnienie osób o dużych kwalifikacjach – wysokich umiejętnościach, bogatym doświadczeniu zawodowym. Zjawisko to wystąpiło jednak w niewielkiej liczbie przedsiębiorstw. Sytuacja na rynku pracy na ogół nie stanowiła bariery w pozyskiwaniu pracowników.
9. Projekty unijne w niewielkim stopniu wpłynęły na umiędzynarodowienie działalności przedsiębiorstw.
10. Wśród głównych przesłanek ubiegania się o dotacje unijne przedsiębiorcy wymieniali uzyskanie dodatkowych korzyści finansowych oraz wzrost konkurencyjności i innowacyjności firm dzięki zakupowi i modernizacji środków trwałych.
11. Zdecydowana większość beneficjentów pozytywnie oceniła udział w projektach, wskazując jednak na pewne utrudnienia, przede wszystkim proceduralne (biurokracja, nieelastyczność systemu) i finansowe (wkład własny, prefinansowanie). Ogólnie jednak przedsiębiorcy uważają, że zrealizowali cele, a dotacje unijne przyczyniły się do większej wydajności, poprawy jakości produktów i usług oraz do wzrostu konkurencyjności.
12. Pozytywne doświadczenia i uzyskane umiejętności w zarządzaniu projektami skłaniają przedsiębiorców do ubiegania się o kolejne dotacje.

Zakończenie

Pozycja Polski w wiodących rankingach konkurencyjności międzynarodowej w ostatnich latach zdecydowanie poprawiła się, aczkolwiek nadal dystans dzielący od najwyżej ocenianych państw i regionów jest duży. Słabą stroną polskiej gospodarki jest niski poziom innowacyjności. Poprawie sytuacji ekonomicznej regionów może służyć unijna polityka spójności, która umożliwi finansowanie m.in. projektów w przedsiębiorstwach i w innych podmiotach wspierających i ułatwiających prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej. Fundusze unijne stanowią obecnie najważniejsze, poza środkami własnymi, źródło finansowania projektów rozwojowych w przedsiębiorstwach, jednak bardzo ograniczona liczba i wartość tych projektów nie gwarantują szybkiego procesu zwiększenia poziomu innowacyjności przedsiębiorstw w Polsce, a tym samym nie mają decydującego wpływu na poprawę konkurencyjności regionów.

Literatura

- Badanie ewaluacyjne pt. Ocena wpływu RPO WŁ na rozwój regionu łódzkiego*, Agrotec Polska sp. z o.o., IGiPZ PAN, Warszawa 2011.
- Chądzyński J., *Typologia terytorialnych form organizacji produkcji*, w: *Przestrzenne zróżnicowanie procesów transformacji społeczno-gospodarczej w regionie łódzkim*, red. A. Jewtuchowicz, A. Suliborski, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2006.
- Doing Business 2011, Making a Difference for Entrepreneurs*, World Bank, Washington 2010.
- Dorożyński T., Urbaniak W., *Raport częściowy Rola funduszy strukturalnych UE w rozwoju przedsiębiorstw w regionie łódzkim*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2011, www.ks.uni.lodz.pl
- IMD World Competitiveness Scoreboard 2010*, www.worldcompetitiveness.com
- Innovation Union Scoreboard 2010*, European Commission, Brussels 2011, www.europa.eu
- Jewtuchowicz A., *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2005.
- Nowakowska A., *Przedsiębiorczość i innowacyjność gospodarki regionu w strategii rozwoju województwa łódzkiego*, w: *Strategiczne problemy rozwoju regionów w procesie integracji europejskiej*, red. A. Jewtuchowicz, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska UE, Łódź 2001.

Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.

Raport Polska 2011 Gospodarka – Społeczeństwo – Regiony, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, www.mrr.gov.pl

Raport *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

Sixth Community Innovation Survey, Eurostat Newsrelease 166/2010, 10.11.2010.

The Global Competitiveness Report, World Economic Forum, 2011.

THE ROLE OF THE EU COHESION POLICY IN THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES. THE CASE OF THE LODZ REGION

Summary

In order to remove regional economic disparities, the European Union realizes a cohesion policy. Such policy is justified economically and socially. The mechanism of the cohesion policy is based mainly on transfers and thus the essence of the cohesion policy is a redistribution of revenues in order to support the selected areas as well as unfavoured social groups. The main aim of this article is an evaluation of the role of the EU cohesion policy in the development of enterprises in the Lodz region.